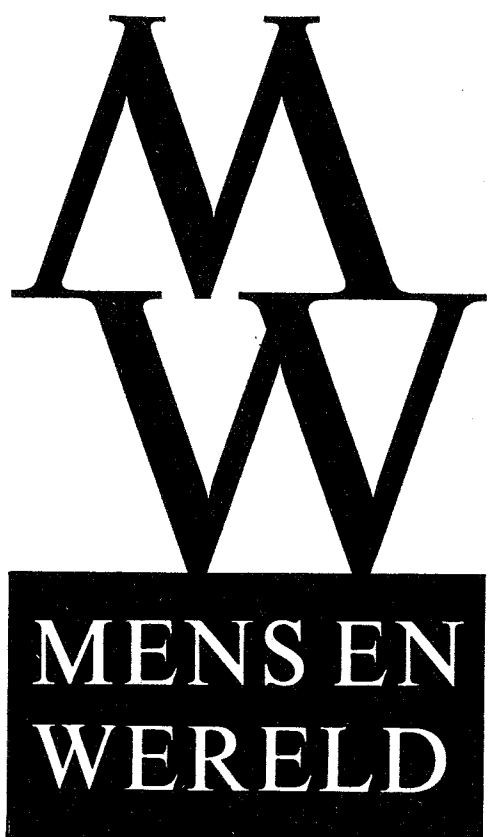

Afscheid van de heiligen

**Uitgave van het
Humanistisch Verbond**

Versijnt om de veertien dagen

**24ste jaargang nummer 11
31 mei 1969**

Hoofredacteur: dr. A. L. Constandse

Redactieraad:

mr. dr. M. Rood-de Boer, prof. dr. J. C. Brandt
Corstius, H. Mozes, mej. E. van der Reijden,
R. de la Rie, mr. dr. H. J. Roethof

Redactiesecretaris: F. C. van Soesbergen

Paulus Buyslaan 23, Amersfoort

Telefoon 03490-16474

Administratie, abonnementen en advertenties:
postbus 114, Utrecht, telefoon (030) 24641
giro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht

Advertentietarieven op aanvraag

Abonnementsprijzen per jaar:

voor Nederland, andere E.E.G.-landen, Suriname
en de Antillen f 9,50,
overige landen f 12,-

Losse nummers f 0,50

In dit nummer (8 pag.) o.a.:

F. C. van Soesbergen: Impressies van het Congres 1969
(pag. 4)

Dr. A. L. Constandse: In gesprek met
Prof. Dr. J. P. van Praag (pag. 5)

B. Stroman: Arrabal en het Panisch Theater (pag. 6)

HET mythologische verleden vergaat geleidelijk. Veel wat heilig leek is vermolmd gebleken. Tegen de kritiek van rede en ervaring houdt tenslotte slechts het gezag zich staande, dat zich rechtvaardigen kan. Dit alles moest men wel bedenken bij het lezen van het bericht dat het Vaticaan had besloten een aantal heiligenfeesten van de kalender te schrappen. De bedoeling daarvan was tweeledig. In de eerste plaats deed de heiligenverering afbreuk aan de aanbidding van Jezus en Maria, die het toch al moeilijk hebben in deze technische tijd. Ten tweede werd het historisch onderzoek onverbiddelijk: vele heiligen hadden nooit bestaan, of zij al hadden geleefd was er niets heiligs aan hen te ontdekken geweest.

VANDAAR dat pater Journet in het begin van mei – daartoe aangesteld door het Vaticaan – in Rome op een persconferentie meedeelde, dat dertig heiligen niet meer vereerd konden worden. Ze waren eenvoudig geschrapt. Daar waren bijvoorbeeld Christoffel, Barbara, Catharina van Alexandrië, Suzanna, George en... Januarius bij. Die laatste, vooral vereerd in Napels, is niemand anders dan een vermomming van de heidense god Janus met zijn twee aangezichten, van verleden en toekomst. Pater Journet maakte op de persconferentie een paar grapjes over de afgedankte heren en dames, die zelfs in de hemel onbekend moeten zijn.

MAAR nu kwam de opschudding en het rumoer, de paniek en het felle protest! De opwinding maakte diepe indruk. Want de vereerders voelden zich zwaar gedupeerd en 'genomen'. Hadden zij al die jaren – en hun voorouders al die eeuwen – in de lege lucht gebeden? Waren ze altijd bedrogen? Januarius was een speciale schutspatroon der Napolitanen, en die waren woedend. Christoffel beschermde de automobilisten, en die waren dus met hun vehikels nutteloos gezegend met wijwaterkwasten. George was er voor de padvindende, die nu zonder zaten, het pad bijster. En Barbara moest de kanonniers beschermen (één der Krupps had er zijn dochter naar genoemd!) die zich ook al ontbloot vonden. Onbeschrijfelijke verwarring bij de miljoenen, voor wie bijgeloof een echt geloof was!

HET Vaticaan krabbelde haastig terug, doodelijk geschrokken. Pater Journet werd ge-

desavoueed en dook onder. Alle omvergetrokken standbeelden werden weer opgericht. Mochten de hemelse heren en dames niet hebben bestaan, dan had God zelf toch de gebeden – tot hen gericht – persoonlijk geïncasseerd. Of hij ze had vervuld is een andere zaak natuurlijk. Zo kwam de paniek schijnbaar tot rust. Maar wie zal zeggen wat hier nog uit voortvloeit? Stel u voor dat de gelovigen toch aan het denken zijn gebracht! Misschien vrezen ze dat morgen ontuld wordt dat Jezus en Maria nooit hebben geleefd, of dat zelfs God een mythe is! Wat pater Journet heeft aangericht is onpeilbaar.

HET is overigens merkwaardig, dat in het volksgeloof de heiligen onmisbaar zijn. Want waarom heeft men aan één God niet genoeg? De heiligen zijn immers bijgoden in een polytheïstische wereld. Ze zijn soms heidense goden, die naar de tweede rang zijn verdreven door 'de god der christenen'. Eén van hen is bijvoorbeeld de heilige Dyonisius (St. Denis), oorspronkelijk een zonnegod der Grieken, door de Romeinen vereerd onder de naam Bacchus, god van de wijn. (De zon laat immers de druiven rijpen.) Hij kon water in wijn veranderen, een bekwaamheid die later is toegeschreven aan Jezus. Als onthoofde martelaar en heilige nam hij zijn hoofd onder zijn arm en steeg aldus op ten hemel. Hij schijnt ongemoeid gelaten te zijn. In elk geval belasten de heiligen zich met een aantal functies van onze lieve heer, in deze sfeer van het veelgodendom, en hun functie is niet gering!

WAARDOOR nu hechten de kinderlijke, aan sprookjes gehechte vromen aan die vele godheden? Wel, volgens hen heeft de oppergod het te druk, om voldoende aandacht te schenken aan de zorgen en noden der kleine luiden. Maar bovendien zijn er tegenstrijdige wensen: als de boeren bidden om hoge prijzen voor hun kippen, bidden de arbeiders om lage prijzen. De één wil regen en de ander wil zonneschijn. Het is dus goed dat er heiligen zijn voor zeer bepaalde verlangens van zeer bepaalde volksgroepen en enkelingen. Het is te veel geverg'd te verlangen dat God zowel Paolo begunstigt als diens vijand, nietwaar?

ZO is het Vaticaan weer gauw gevlucht in het verstandige veelgodendom.

KRITISCH ALLERLEI

Schijn

HET bestuur van de Federatie van studentenwerkgroepen homoseksualiteit (FSWH) heeft met vreugde kennis genomen van het besluit van minister Polak om de koninklijke goedkeuring aan het COC te weigeren. Met dit besluit en met name met de gegeven motivering heeft de minister, volgens de FSWH, eindelijk weer eens duidelijk gemaakt dat de alom geprezen tolerantie ten aanzien van homoseksualiteit niet veel meer is dan schijn. De federatie meent dat voor het COC, dat tot nu toe minderjarigen buiten de vereniging hield, o.m. om het verkrijgen van de koninklijke goedkeuring niet in gevaar te brengen, de weigering een duidelijke stimulans betekent om de activiteiten van de vereniging nu in het bijzonder op de jongeren te gaan richten.

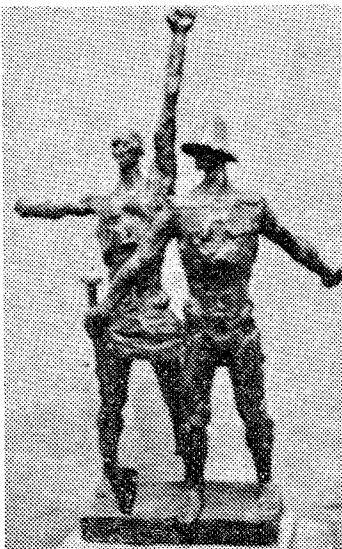
C.O.C.

HET Belgische COC ('Beweging voor zelfaanvaarding, maatschappelijke aanvaarding en integratie van homofielen') heeft aan vier Belgische dagbladen gevraagd om tegen betaling de volgende advertentie op te nemen: 'Wie is bereid te ijveren voor de aanvaarding, de eerbiediging, de rechtsgelijkheid en het geluk van de homofiele minderheid (naaste?). Schrijven naar COC, Postbus 463, Antwerpen.' Het resultaat was totaal negatief. Hier volgen de antwoorden: Het liberale Laatste Nieuws: 'Wij ontvingen uw brief doch moeten u berichten dat wij er de voorkeur aan geven deze advertentie niet in ons blad op te nemen.' De katholieke Gazet van Antwerpen: 'In antwoord op uw brief van 13 dezer moeten wij u laten weten, dat wij dergelijke advertenties niet plegen op te nemen.' De socialistische Volksgazet: 'Aan uw opdracht kunnen wij geen gevolg geven, daar wij aannemen, dat vele lezers aan deze tekst aanstoot zouden nemen.' De Vlaams-Nationalistische Standaard: Geen antwoord. In België krijgt het COC vooralsnog geen poot aan de grond.

Vrede

NAAR aanleiding van de verwijdering (op last van het gemeentebestuur) van een anti-militaristische plaat van een prikbord in het Lorentzlyceum is er in Haarlem beroering ontstaan. Dus vele ingezonden stukken in de plaatselijke pers. Zo schreef de heer B. J. Romein: 'Heeft het christendom zich na 2000 jaar dan nog niet zoveel op het mens-zijn bezonnen dat er nu tijd af kan voor een effectief protest tegen het onmens-zijn, tegen het mens-doden? En tegen de voor middelbare

scholieren beledigende domme propaganda voor het leger dat alleen leert beestachtigheden met beestachtigheden te bestrijden, maar niet óf dat wel moet, en zo ja, waarom. De kerken hebben – nu nog – de macht om iets goed te maken van het verzuim van eeuwen.'

Suriname

HET dagblad SURINAME doet een boekje open over, zoals het noemt, 'middeleeuwse toestanden' op de suikerplantage Waterloo. We citeren uit het artikel: 'De toestand is, dat de arbeiders van 's morgens vijf uur tot 's avonds zeven uur tegen de laagste lonen moeten werken. Er zijn vrouwen bij, die Sf 4,25 per week verdienen. Rietkappers moeten zwemmen naar hun werk, omdat er geen bootjes zijn om hen over de kanalen te zetten. In de fabriek zijn arbeiders, die van maandag tot vrijdag permanent in de fabriek moeten blijven'. En verder: 'De meeste huizen hebben wel enkele lichtpunten, doch de bewoners moeten met één waterkraan per veertig gezinnen volstaan, waaruit dan nog slechts enkele uren in de ochtend en de middag een zwak straaltje water komt. Velen moeten een heel eind lopen om deze kraan te bereiken. Er zijn slechts enkele gelegenheden, die men met zeer veel goede wil toiletten mag noemen.' Inderdaad: een treurig achtergebleven 'rijksdeel'.

Portugal

IN de Volkskrant schreef de heer José A. Rodrigues Monteiro het volgende: 'De mensen in Portugal

vragen u: 'Ga niet met vakantie naar ons land. Wij willen geen buitenlandse mensen op bezoek hebben, omdat dat niet goed voor ons is. U hebt geld om alles te betalen maar wij niet. Als er veel toeristen naar Portugal komen gaan de prijzen automatisch omhoog, dat is logisch. Wij willen niet meer betalen dan nu. Als u een beetje gevoel hebt, denk aan deze arme mensen'. Het geld dat buitenlanders brengen is maar voor het heel kleine aantal mensen die hotels hebben en daarin werken, wie verder groot voordeel heeft is de staat die het buitenlandse geld gebruikt om een harde onderdrukkingsoorlog in de koloniën te kunnen voeren. Ik ben uit het Portugese leger gedeseerdeerd, omdat ik geen negers wil doodschieten of martelen. Ik hoop dat u de Portugese regering niet met geld helpt die oorlogen te blijven voeren, omdat wij genoeg oorlogen hebben gehad, ik hoop dat de mensen in Nederland zich hiervoor ook interesseren.'

Bijbel (1)

HET fijne van de Bijbel is dat je er in kunt nalezen hoe je politiek moet handelen. De belastingverlaging bijvoorbeeld. Moet die nou doorgaan volgens de bijbel of niet? De kwestie schijnt besproken te zijn. Die indruk krijgen wij althans sterk uit een verslag van de heer M. Golverdingen. Zijn verslag van een algemene SGP-vergadering staat in 'Onderling Contact, tweemaandelijks jongerenstudieblad voor gereformeerd zicht op politiek en maatschappij'. En dominee Abma herinnert aan 1 Koningen 12. Daar zit Israël bij koning Rehabeam te zanken om belastingverlaging. De koning gaat naar de raad der ouden, die kennelijk uit VVD'ers bestaat, want die zijn vóór belastingverlaging en zeggen: 'Wanneer gij dit volk nu ter wille zijt en het een goedgunstig antwoord

geeft, zal het u voor altijd dienen.'

Bijbel (2)

KONING Rehabeam had nog geen Bijbel bij de hand. Hij moest het helemaal van adviezen hebben. Hij vroeg een stel jongens met wie hij was opgegroeid wat zij er van dachten. Deze jongens hadden economie gestudeerd in Tilburg en riepen: 'Wat belastingverlaging? Niks belastingverlaging. Je moet zeggen: Mijn pink is dikker dan mijn vaders middel. Heeft mijn vader u met zweepen getuchtigd, ik zal het met schorpioenen doen.' De koning luisterde niet naar de bejaarden. Geen belastingverlaging. Israël kwaad. De vorst stuurde nog wel een inspecteur van belastingen, de heer Adoniram, doch die werd weggejaagd. Het zou zelfs op een oorlog zijn uitgedraaid als Jahweh niet tijdig tussenbeide was gekomen. Dat is dus niet best afgelopen. De heer Golverdingen concludeert dan ook: 't Blijkt dat de principieel klinkende raad van de jongeren geheel onjuist is. De raad der oudsten gaf een wijs, maar in de wind geslagen advies.'

Bijbel (3)

BETEKENT dit nu, dat de heer Witteveen zijn zin moet krijgen en de belastingverlaging door moet gaan? De heer Golverdingen ontkent dit. Want uit Prediker 4:13 blijkt, dat je wel degelijk ook naar jongeren mag luisteren. Immers: 'Beter is een arm en wijs jongeling dan een oud en zot koning.' Hoe lossen we dit nu op? Hoe komen we daar nu uit? Wie heeft gelijk? Ook dit weet de heer Golverdingen: Kern van de zaak is en blijft of we ons in de politiek – veel wijsheid is steeds vereist – laten adviseren door hen die raadgeven naar de regel van de Heilige Schrift. (Uit de zeer leerzame Volkskrant.)

Kind

*Het moet groeien
het moet groot worden*

*deze geschreven woorden
moet het kunnen spreken, straks*

*het moet de vliezen die het nu omsluiten
in het boek kunnen nalezen en
naamgeven*

*het moet groot worden, niet om
de wereld groter te maken
maar kleiner*

*het moet gewoon handen hebben
die als een volmaakte machine
bijna volmaakt zijn, en een hoofd
dat zich denkend neerlegt
als het grijs en tijd is*

GERRIT KOUWENAAR
(Uit 'Honderd Gedichten',
Querido, Amsterdam)

Schandaal in Parijs

HET is geen alledaagse gebeurtenis, dat een al 75 jaar oud toneelstuk nog schandaal weet te wekken. Toch is dat het geval met *Le Concile d'Amour*, van de Duitse schrijver Oscar Panizza (1853-1921) dat in het Théâtre de Paris ten doop werd gehouden. De al half begraven twist tussen rechts en links, tussen gelovigen en antiklerikalen, is hier plotseling opgelaaide vanwege een stuk dat in een grijs verleden (1895) de gemoederen in München in beweging heeft gebracht.

ALDUS het Algemeen Handelsblad, dat vervolgt: Oscar Panizza is een vergeten schrijver, die bovendien de laatste 15 jaar van zijn leven niet meer de beschikking over zijn geestelijke vermogens heeft gehad. Maar in het eerste deel van zijn leven is hij een fanatiek bestrijder geweest van de twee pijlers waarop het Duitse Keizerrijk rustte – de kerk en de keizer. Zijn aartsvijand was Wilhelm II, maar ook voor diens onderdanen was Panizza niet vleiend, want de Duitsers en hun keizer heeft hij eens beschreven als 'die kudde lomperds, geleid door één stier – en nog wel een stier die eenvoudig van geest is.'

DE MOEDER van Oscar Panizza werd genadeloos in het katholieke Beieren vervolgd, omdat zij erop stond haar kinderen protestants op te voeden. Deze vervolging heeft bij de jonge Oscar een blinde haat tegen godsdienst en papisme veroorzaakt. In 1895 liet Panizza 'le Concile d'Amour' in Zwitserland verschijnen. In een daarop volgend proces in München werd hij wegens godslastering tot één jaar gevangenisstraf veroordeeld, een straf die hij geheel heeft uitgezeten en waarvan hij zich geestelijk nooit heeft weten te herstellen.

Het stuk van Panizza speelt in de zwartste tijd van het katholicisme, namelijk tijdens het bewind van de Borgia's. Een deel van de handelingen is gesitueerd aan het hof van paus Alexander VI en zijn kardinalen-gevolg, een gezelschap dat in de geschiedenis vooral bekendheid heeft verworven vanwege zijn seksuele uitpattingen. Hoofdt thema is het gegeven, dat God de syfilis uitvindt om daarmee de Paus, de kardinalen en de mensheid voor hun vleeselijke lusten te straffen. In andere taferelen wordt het paradijs voorgesteld, met een heilige drieëenheid waarvan de beschrijving ook nog in 1969 aanstootgevend blijkt te zijn voor vele Fransen, die niet het satirische en karikaturale van Panizza's personenschildering wensen te zien: een sukkelachtige, doodzieke God, een manzieke Heilige Maagd en een Christus die na elk woord machteloos op de grond tuimelt.

Godslastering?

GEEN lieve moeder helpt er natuurlijk aan, dat *Le Concile d'Amour* virulent anti-godsdienstig is. Zo'n gegeven leidt ook in 1969 nog snel tot de beschuldiging van godslastering. Daarentegen meent de dichter André Breton, die Panizza voor de Fransen herontdekte en destijds een voorwoord bij *Le Concile d'Amour* schreef (uitgever Jean-Jacques Pauvert), dat het toneelstuk een 'kreet van metafysische opstand'

Paus Alexander VI en zijn dochter Lucretia Borgia

bevat. In de magistrale verdediging, die Panizza tijdens zijn proces voerde, wees de schrijver erop, dat in het eind van de 15e eeuw, eerst in Italië en spoedig daarna in Duitsland, plotseling de syfilis haar wrede opwachting maakte. Tegen deze nieuwe ziekte bestonden geen geneesmiddelen, en aan vluchten – zoals bij de zwarte pest nog wel eens mogelijk was – viel niet te denken. Panizza legde de jury uit, dat bij gebrek aan een wetenschappelijke verklaring toen een hemelse uitleg voor dit nieuwe kwaad werd gevonden: men geloofde in die periode, dat de syfilis een goddelijke tuchting was. Oscar Panizza citeerde op zijn proces een 16e-eeuwse Duitse dichter, Ulrich von Hüttel, die in 1519 schreef dat zij die de bewaking over de heilige geschriften hebben, zeggen dat de syfilis van de woede van God komt en dat God op die wijze het laag bij de grondse leven van de mensen afstraft.

DE rel die in Frankrijk over *Le Concile d'Amour* is ontstaan, is eigenlijk interessanter dan het stuk zelf. De critici van burgerlijke bladen als *Le Figaro* en *France-Soir* waren buiten zichzelf van woede. De scribent van de *Figaro* veroorloofde zich de volgende oordelen: 'stompzinnig, vervelend, onbetamelijk, obscene, afstotend, verachtelijk, plat, onrein, beledigend, krenkend, vuil, vaag, schandalig en in-treurig.'

Natuurlijk had ik u graag iets willen vertellen over het afgelopen Congres maar op het moment, dat dit stukje naar de drukker moet, is het Congres er nog niet geweest, zodat ik mijn toevlucht zou moeten nemen tot koffiedik of glazen bollen en dat is ook weer zo on-humanistisch.

Niet gehinderd door enig inzicht in Congreszaken kan ik wel weer aannemen, dat ook dit Congres in wezen niet zal verschillen van de voorgaande, die ik heb meegemaakt. Ik loop daar altijd maar zo'n beetje voor spek en bonen rond. Een kaartje met mijn naam erop is er voor mij nooit want ik ben daar helemaal niemand en ik mag ook met niets meedoen. Alleen met eten.

Nu ligt er op 't ogenblik voor me het officiële programma van de afscheidsavond van Prof. Van Praag. En daar zie ik, zwart op wit staan, wat ik allang vaag bij geruchte wist, dat er ter gelegenheid van dit afscheid een koorwerk gecomponeerd is. Wie dit verzonnen heeft, weet ik niet maar 't is wel een origineel idee, vind ik. 'k Heb er eerst even aan moeten wennen, destijds, toen ik het hoorde, want het is zo vreemd in deze tijd. 't Doet me meer aan Frederik de Grote denken of aan de pruikentijd maar dat is natuurlijk onzin. Waarom zou je tegenwoordig geen muziekstuk aan iemand kunnen opdragen. Bovendien, wat die pruikentijd aangaat, daar zitten we toch ook weer middenin. Zelfs voor mannen, of zouden Humanistische mannen daar niet aan meedoen? Toch eens goed opletten op het Congres. 'k Heb toch niets te doen!

De tekst van dat koorwerk is van Erasmus. Met die tekst heb ik wel moeite, eerlijk gezegd. Ik weet uiteraard nog niet, wat de componist, Herman Strategier, van de melodie gemaakt heeft maar gezien de tekst is het niet iets, dat je 's morgens onder 't scheren of tijdens het stofzuigen of in bad zomaar eventjes pomperdepom ten beste geeft. Eigenlijk is dat jammer, want Humanisten hebben toch al helemaal geen liederen en dit was nu misschien een mooie gelegenheid geweest om er iets feestelijks van te maken. Maar wie gaat er nu voor z'n plezier een gesprek zingen tussen een eerzuchtige en een raadsman? Dat is namelijk de tekst. Wel is waar een sprekend staaltje uit de praktijk van de Humanistische Geestelijke Verzorging, maar typisch 16e eeuwse, geen spoor van de methode Rogers of zo. Nee, de raadsman hoeft hier niet steeds spiegelen na te zingen, wat de cliënt zoëven al voorgezongen heeft maar dat maakt de tekst juist weer ingewikkelder. Daar zal Van Praag moeite mee hebben, om dat allemaal onder de knie te krijgen. Hij krijgt namelijk de partituur mee naar huis, dus dat is een zachte wenk. Hij kan er gewoon niet onderuit om 't uit z'n hoofd te leren, wat trouwens nogal voor de hand ligt, vind ik, met je eigen koorwerk!

Enfin, een troost zijn de slotregels, die de raadsman zingt: 'Wat rest er dan aan, o vrind, dan dat wij, mensen geboren, 't menselijk lot goeds moeds verdragen?' En dat dan allemaal in 't Latijn, want dat is het curieuze; terwijl de Roomse missen tegenwoordig in het Hollands gelezen worden, zingen de Humanisten hun scheidende voorzitter toe in 't Latijn. Als ik het tenminste goed begrepen heb.

Impressies van het congres 1969

Aflossing van de wacht

OP 16, 17 en 18 mei jl. heeft het Humanistisch Verbond zijn 18e tweejaarlijkse congres gehouden in het N.V.-Huis te Utrecht. Dit congres stond in het teken van twee belangrijke gebeurtenissen: het afscheid van de voorzitter, Prof. Dr. J. P. van Praag en de behandeling van een beleidsnota, door het hoofdbestuur uitgebracht als gevolg van een opdracht van het congres, dat in 1967 werd gehouden.

NADAT vrijdagavond in twee afdelingen de jaarverslagen van secretaris en penningmeester waren besproken, opende de voorzitter zaterdagmorgen de eerste zitting. Zoals wellicht bekend beantwoordt de beleidsnota aan de verlangens van het voorgaande congres, een beleid uit te stippelen tot ongeveer 1980. Men zou kunnen vragen, waarom niet tot het jaar 2000, doch het blijkt niet wel doenlijk, de ontwikkelingen over een periode van 31 jaar te voorspellen. Als we terugblikken over de periode van 23 jaar, die het Verbond nu bestaat, moeten we al vaststellen, dat er een enorm snelle ontwikkeling heeft plaats gevonden. Het is al moeilijk genoeg, de ontwikkelingen tot 1975 à 1980 te voorzien.

VOOR de uitvoering van het nieuwe beleid zijn ook een aantal nieuwe medewerkers nodig en een viertal kon reeds aan het congres worden voorgesteld. Het waren een voorlichtingssecretaris, een 2e organisatiesecretaris, een producer voor radio en televisie en een journalist. De laatste zal per 1 september het redacteurschap van 'Mens en Wereld' op zich nemen. (Een verheugend verschijnsel was, dat de gemiddelde leeftijd van deze nieuwe functionarissen betrekkelijk laag is). Dank werd uitgebracht aan de huidige redacteur van ons orgaan, Dr. A. L. Constandse, die bereid was, op verzoek van het hoofdbestuur, vanaf 1968 het redacteurschap op zich te nemen. In verband met het aanvaarden van een volledige leeropdracht aan de Universiteit van Amsterdam, zal het hem niet langer mogelijk zijn, het blad te leiden. De benoeming van een 2e organisatiesecretaris was noodzakelijk geworden, aangezien de heer Polet na een langdurige ziekte, zijn functie niet meer kan vervullen. Gelukkig kunnen wij van zijn kwaliteiten nog gebruik maken in het werk van de radio- en televisiecommissie, hoewel wij tijdens congressen zijn, vaak met een ondertoon van lichte ironie geplaatste opmerkingen, node zullen missen. Het congres onderstreepte de dank aan beide scheidende medewerkers met hartelijk applaus.

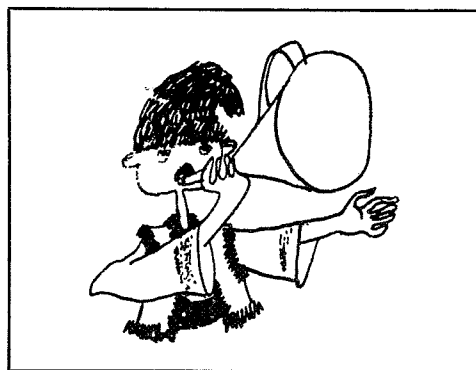
Ontzuiling

EEN belangrijk voorstel, dat aan de orde kwam had betrekking op het zoveel mogelijk tegengaan van het vormen van nieuwe zuilen in de samenleving. Men was het erover eens, dat het niet altijd mogelijk is, nieuwe activiteiten direct in samenwerking met andersdenkenden te ontplooiën. Vaak is het alleen maar mogelijk eerst zelf te beginnen en daarna het eigen bureau of i.d. in een groter verband onder te brengen. Interessant hierbij was, hetgeen Roethof vertelde over zijn ervaringen in het bestuur van de Novib; ervaringen, die er a.h.w. toe hebben geleid, dat het Hivos (humanistisch instituut voor ontwikkelingssamenwerking) moest worden opgericht. Een stap tot ontzuiling zal echter worden gezet door met de Humanisti-

sche Correspondentiekkring voor Huwelijkscontacten op te gaan in een landelijk bureau, samen met de confessionele bureaus op dit gebied. In sommige gevallen is dit echter uitgesloten; bijv. bij de huisvesting van bejaarden. Intrekken in een bejaardentehuis is een grote stap voor bejaarden. Het is zeer goed te begrijpen, dat men dan ook in een omgeving wil verkeren, waar men zich thuis voelt en met medebewoners, die in een bepaalde denkwereld leven. Aan deze redelijke verlangens moeten wij tegemoet kunnen komen; vandaar de noodzaak van een Humanistische Stichting voor Huisvesting van Bejaarden.

Feestavond

TER ere van onze scheidende voorzitter was 'in het midden van het congres' de afscheidsavond geplaatst. Na een begroetingswoord door P. Spigt, waarin hij o.a. opmerkte, dat het hoofdbestuur 'het nu zelf ging doen', werd door W. van Dooren de partituur aangeboden van een koorwerk, dat door Herman Strategier speciaal voor dit afscheid was gecomponeerd en dat werd uitgevoerd door het Nederlands Madrigaalkoor, met als soliste Esther Hilinga, sopraan en met begeleiding van een strijkorkest, gevormd door leden van het Utrechts Symphonie Orkest. De titel van dit koorwerk is: 'Colloquia Familiaria', op tekst van Erasmus. Het geheel stond onder leiding van de componist. Er zal van dit werk een grammofoonplaat worden gemaakt, zodat het mogelijk zal zijn, het werk vaker ten gehore te brengen.

Vele sprekers

HIERNA volgden velen, die prof. Van Praag wilden toespreken. Prof. Dr. J. C. Brandt Corstius maakte reeds gebruik van de woorden uit het ten gehore gebrachte koorwerk en citeerde, met het oog op de nog volgende huldigingswoorden: 'Wat rest' er dan aan, o vrind, dan dat wy, menschen geboren, 't menschelijk lot goeds moeds verdragen?' Mr. Dr. H. J. Roethof bood een boek aan, bevattende essays

van een aantal vooraanstaande humanisten, dat men de titel had meegegeven: 'De dag ligt nog voor ons', een uitdrukking van de scheidende voorzitter zelf. G. J. den Besten overhandigde een boek, dat bestaat uit vele bijdragen van mensen, die Van Praag goed kennen. J. Bijleveld maakte melding van de stichting van het 'Fonds Dr. J. P. van Praagprijs'. Dit beoogt iedere twee jaar een prijs beschikbaar te stellen voor een publikatie op het gebied van het moderne humanisme. Gedacht was aan een bedrag van ongeveer f 20.000,-, doch uit alle delen van het land was in grote en kleine bedragen van een zeer groot aantal leden in totaal meer dan f 26.000,- bijeengebracht. Het spannende element werd verzorgd door cabaretier Jaap van de Merwe.

Uit Engeland was de heer H. J. Blackham overgekomen; o.a. oud-directeur van de British Humanist Association. D. Th. d'Angremont sprak als vriend en oud-functionaris van het Verbond en Dr. H. Berkhof, hoogleraar te Leiden, als protestant. Zijn toespraak was een bewijs van de enorme veranderingen, die in een betrekkelijk korte tijd hebben plaats gegrepen. Waar vroeger grote tegenstellingen samenwerking onmogelijk maakten, was er nu een grote vriendschap ontstaan. Hierna maakte ook Monseigneur H. C. A. Ernst, bisschop van Breda gewag van het feit, dat het een van de grote verdiensten van Van Praag was, ondanks deze tegenstellingen er altijd voor te zorgen, dat later nog een gesprek mogelijk bleef. Tenslotte kreeg het woord Dr. L. de Coninck, hoogleraar te Gent in zijn kwaliteit van voorzitter van het Humanistisch Verbond in België. Prof. Van Praag dankte allen in een toespraak, waarin hij de woorden van hulde terugkaatste aan de sprekers. Weliswaar treedt hij af als voorzitter, maar zal in velerlei opzicht nog met het werk verbonden blijven.

Mr. M. G. Rood besloot de avond en onderstreepte het feit, dat de ontwikkelingen zo snel gaan. Was het Verbond tot voor kort nog een 'voorloper' in de nederlandse samenleving, voor velen behoort het nu reeds tot de 'gevestigde orde'.

Bestuursoverdracht

OP de tweede congresdag vond o.a. de verkiezing van de nieuwe voorzitter plaats. Van Praag vertelde, hoe hij al gedurende ongeveer 10 jaar aan zijn opvolging had gewerkt en dat Mr. Rood de aangewezen man was om het Verbond in deze tweede fase van zijn bestaan te leiden. De overdracht werd met ovationeel applaus bekrachtigd. Uit de toespraak, die Rood hield, noteerden wij, dat het Verbond dient te beantwoorden aan de uitdaging van deze tijd. Van een tijd, waarin 'de arbeid zo vreselijk adelde' en men 'zijn brood in het zweet des aanschijns' behoorde te verdienen, komen wij straks in een tijd, waar een 4-daagse werkweek normaal zal zijn. Dit brengt o.a. grote problemen met betrekking tot het zinvol besteden van de vrije tijd met zich mee. Hij hoopte, dat men tijdens het congres en uit de beleidsnota de inspiratie zou kunnen putten, om die uitdaging te aanvaarden.

Bijzonder congresvoorstel

VOLGENS de statuten is het mogelijk onder bepaalde voorwaarden tijdens een congres een voorstel te doen. Een voorstel, dat voldeed aan alle voorwaarden, werd door de gemeenschap Amstelveen namens alle gemeenschappen ingediend. Het behelsde het benoemen van Prof. Dr. J. P. van Praag tot erevoorzitter van het Humanistisch Verbond. Dit voorstel werd aangenomen! (donderend applaus).

DIT congres, dat volgens Rood in het teken van het applaus stond, is een groot succes geweest. Het Verbond zal met zijn nieuwe voorzitter, met jeugdige elan een nieuwe fase ingaan!

SO

In gesprek met Prof. Dr. J. P. van Praag

IN het tweede gedeelte van het gesprek tussen de redacteur van 'Mens en Wereld' en Prof. Dr. J. P. van Praag (van welk gesprek de redactie-secretaris een stenogram maakte) kwamen vooral wijsgerige aspecten van het humanisme ter sprake en de relaties met nieuwe takken van wetenschap. In enigszins verkorte vorm volgt hieronder het verslag van de opmerkingen dienaangaande van Prof. Van Praag.

WELKE zijn je opvattingen over de wereld-beschouwing van moderne humanisten en de wijsgerige kant daarvan?

IK heb dit aspect van ons werk altijd gezien in verband met ons streven naar bevordering van zelfbewustzijn, creativiteit en originaliteit in het humanistische denken. Ik heb het nooit voldoende gevonden alleen het praktisch humanisme te bevorderen; wij moesten proberen een eigen denkwereld te ontwikkelen. Maar het gevaar daarvan zou kunnen zijn, dat wij ons isoleerden en dit moest worden voorkomen. De filosofie is geen privé-onderneming van het humanisme. We moesten contact houden met de evolutie van het denken in de gehele wereld. Een nieuwe probleemstelling, die naar voren kwam moest aan de orde worden gesteld en zo mogelijk beantwoord. Ik was, geloof ik, een van de eersten, die op de betekenis hebben gewezen van het existentialisme. Ook op de betrekkelijkheid daarvan, want het is natuurlijk niet alleenmakend. Uit mijn latere artikelen erover – zoals over Sartre in Rekenschap – blijkt dat ik er niet wég van was. Later heb ik ook de aanpak van het neo-positivisme in mijn denken verwerkt. Dat was niet altijd opvallend; ik heb in mijn gewone voordrachten zoveel mogelijk technische termen vermeden. En zo ging het ook met de ontwikkeling van het psychologische denken; bijvoorbeeld de ideeën van Erikson en Rogers. Ik zwijg dan nog maar over de biologen als Huxley en gedragspsychologen als Lorenz en in ons land Van Tinbergen. Ik had steeds het gevoel dat we moesten blijven openstaan voor alle nieuwe gedachten, ook voor theorieën en onderzoeken buiten onze eigen kring, om niet vast te roesten. De theorie is overal ter wereld een zwak punt in de humanistische bewegingen.

MAAR het is toch altijd zo geweest, dat het niet-godsdienstige denken gevoed werd door de ervaringswetenschappen, de ethiek en de filosofie in algemene zin.

ER waren altijd 'vaklieden', die tevens humanisten waren: filosofen, biologen, psychologen, historici, sociologen enz. Maar een eigen humanistische theorie is eigenlijk nergens goed tot ontplooiing gekomen. Ik streef daarnaar als hoogleraar in Leiden en hoop – als ik meer tijd heb na het aftreden als voorzitter van het Verbond – daarover meer te kunnen publiceren dan tot nu toe gebeurde in brochures en tijdschriftartikelen.

Via de vervreemding en de crisis in de structuur van onze cultuur kwam ook het marxisme weer aan de orde. Dat kon eigenlijk pas gebeuren, doordat na de dood van Stalin er zich in Oost-Europa een revolutie voltrok in het marxistische denken. Door vele mensen is dat onvoldoende begrepen maar het kwam heel goed tot uiting in mijn gesprekken met Mar-

F. Masereel: Vrijheid

kovič en bv. in het werk van Kolakowski. Van Dubcek en zijn kring in Tsjechoslowakije weet men het wel en zijn poging om het marxisme te humaniseren is door democraten toegejuicht. Maar dan wees men op het Russische optreden, dat toch ook door het marxisme zou zijn geïnspireerd. De Russen richtten zich hier echter tegen het moderne marxisme. Dit is een macht geworden, een geestelijke kracht tegen de bureaucratisering, tegen wat wij 'establishment' noemen. In mijn televisiegesprek met Markovič heb ik hem gevraagd, wat hij nu eigenlijk was: een marxistische humanist of een humanistische marxist. Zijn antwoord was, dat hij een humanist was en als zodanig marxist. Dat is in onze gedachtenwereld mogelijk. De mens staat in zijn zelfbestemming centraal. Dan komen de vragen van doel en middelen. De marxisten van Joegoslavië – en zij niet alleen – zijn bereid een functioneel zelfbestuur in de samenleving te verwezenlijken; zij zijn eigenlijk radencommunisten. Het is van de grootste betekenis, daaraan aandacht te schenken want deze stroming zou wel eens één van de belangrijkste in de wereld van het humanisme kunnen worden. Een van de protestanten met wie ik – na een polemiek met hem te hebben gevoerd – bevriend ben geraakt, was prof. Kraemer. Hij was een profetisch mens toen hij zei: 'we maken ons druk over allerlei kleinigheden in Nederland maar er staat ons in de wereld een ontmoeting

te wachten met vormen van humanisme, waarvan wij nog geen voorstelling hebben.' Hij dacht voornamelijk aan het boeddhisme en dergelijke stromingen maar wij denken nu vooral aan het marxistische humanisme.

VAN ons standpunt uit is dit toch vrij normaal; ik geloof, dat wij altijd proberen uit te gaan van het objectieve algemeen-menselijke, al komt dat in verschillende aspecten tot uiting.

JA, maar het is de bedoeling het te doen functioneren in een humanistische gedachtenwereld. We dienen ons af te vragen, wat de filosofische vooronderstellingen van die gedachtenwereld zijn. Het gaat niet om een keuze tussen wijsgerige systemen maar om de vraag, wat deze in hun verscheidenheid kunnen bijdragen tot een humanistische levens- en wereldbeschouwing. Het is daarbij niet altijd nodig of mogelijk, dat de humanistiek zich uitspreekt bijvoorbeeld over determinisme of indeterminisme. Nodig is wel te onderzoeken wat ze voor ons en anderen betekenen. In de praktijk blijken dan de verschillen vaak niet zo groot. Er zijn ook veel schijnproblemen, die bijvoorbeeld door het logisch positivisme blootgelegd zijn.

JE zei, dat je een grote belangstelling had voor het logisch positivisme. Wie is daar nu belangrijk voor?

DE Engelse humanist Ayer bijvoorbeeld; erepresident van de Britse humanisten en de Amerikaan Feigl, die ook nauw bij het humanisme betrokken is en regelmatig in 'The Humanist' publiceert. Maar denk niet dat ik zelf neo-positivist ben. Eerder vraag ik me af op welke manier de verschillende opvattingen kunnen bijdragen tot de vraagstukken die het humanisme opwerpt. In mijn brochures en artikelen vind je die vraagstukken aan de orde gesteld. Bij alle diversiteit ontdek je gemeenschappelijke uitgangspunten.

Ik hoop, geholpen te hebben in het Humanistisch Verbond het 'frame' te scheppen, waarin zo'n gedachtenwereld tot ontwikkeling kan komen. Daarbij is het belangrijk, de uitgangspunten van creativiteit, originaliteit en zelfbewustzijn niet uit het oog te verliezen. Het is altijd mijn bedoeling geweest, de mensen weerbaar te maken tegen de demonieën. Ik heb in de oorlog goede vrienden verloren. Wat je kunt doen is de mensen geestelijk sterker te maken, opdat zulke dingen zich niet herhalen. Ik ben geen optimist maar ik heb geprobeerd mijn aandeel te leveren. In het Verbond is de organisatorische grondslag gelegd voor ons werk maar alleen om de structurele voorwaarden te scheppen voor de ontplooiing van een beweging. Het gaat niet om de organisatie op zichzelf maar om het vormen van een Gideonsbende, die in staat is op te treden overal daar, waar de menselijke waardigheid in het geding is. En dit kan en moet gebeuren in samenwerking met soortgelijke krachten en bewegingen in andere kringen, zoals in de kerken en onder de marxisten; met allen, wie de geestelijke volksgezondheid ter harte gaat.

**DE redactie van Mens en Wereld spreekt stel-
lig namens het gehele Verbond de hoop uit,
dat het werk dat je blijft doen in de Inter-
nationale Humanistische en Ethische Unie en
in de Stichting voor Geestelijke Volksgezond-
heid je toch ook nog eens zal veroorloven, iets
te doen voor ons blad. Onze allerbeste wensen
voor je verdere arbeid.**

**De mens is geroepen tot medeschepper
der wereld.**

NICOLAI HARTMANN
(1882-1950)

Arrabal en het panisch theater

NU het met de 'absurdisten' zo langzamerhand op het eind gaat lopen en de neo-realisten met de vertegenwoordigers van het documentair toneel hun wegen zoeken met de ervaringen van het 'toneel-op-straat', de happenings bij de hand, breekt in de Europese schouwburgen aandacht door voor de in Parijs levende Spanjaard Ferdinando Arrabal. Helemaal onbekend was hij in ons land niet, want de Werkgroep van de Haagse Comedie heeft in 1960 onder regie van Jules Croiset *Les deux Bourreaux*; *Guernica* en *Pique-nique* en *Campagne* gespeeld. Zes jaar later volgden de beide laatstgenoemde stukken bij Wim Burkunks Vestzak-theater in Amsterdam en in 1964 heeft de Nieuwe Komedie onder regie van Ferenc Schneiders Fando et Lis vertoond. Krijn ter Braak registreerde in 1967 bij Studio L'Architecte et l'empereur d'Assyrie.

NU staan er twee stukken van Arrabal op het speelplan: bij Globe regisseert Krijn ter Braak *Cérémonie pour un noir assassiné* (Ceremonie voor een vermoorde neger) en Lodewijk de Boer bij Studio *Le Jardin des délices* (De Tuin der Lusten). Twee zeer verschillende werelden, geboren uit één en dezelfde obsessie. Want Arrabal is een bijkans pathologisch geobserveerd man. Zijn katholieke opvoeding zit hem onontkoombaar dwars. Altijd weer vecht hij met de engel en zijn heup blijft ontwricht. Hij is in 1932 in Melilla in Spaans Marokko geboren. Zijn vader, die aan de burgeroorlog deelnam, werd ter dood veroordeeld, begnadigd, maar hij is nimmer weergekeerd. Zijn moeder, die de politieke overtuiging van haar man niet deelde, liet Fernando streng katholiek opvoeden. De verdenking rustte op haar, dat zij haar man zou hebben aangegeven. Jaren lang heeft Fernando geen woord met haar gewisseld, hoewel hij bij haar woonde. Toen hij zijn studie in de rechten te Madrid had voltooid, is Arrabal in 1945 naar Parijs vertrokken. Daar begon hij romans en toneelstukken te schrijven. Hij werkte aan een panisch theater. Panisch in de zin van gewijd aan de god Pan.

ARRABAL wil verwarring stichten ten einde tot inzicht te komen. Toen hij in 1967 in Spanje zijn vakantie doorbracht schreef hij voor een neef een opdracht in een van zijn boeken: 'Me cago en Dios, en la patra, y en todo lo demás' (Ik schijt op god, patra en alles.) Binnen vierentwintig uur werd hij gearresteerd. Er volgde eenzame opsluiting, zijn tuberculose manifesteerde zich weer en hij werd in een ziekenhuis opgenomen.

Er brak een haatcampagne los in de Spaanse kranten. Juan Aparico, een van de stichters van de Falange achtte castratie de meest passende straf! Protesten kwamen los van Beckett, Ionesco, Anouilh, Rostand, Mauriac, Achard, Peter Weiss, Günther Grass en anderen, in totaal een twintig schrijvers. Arrabal verdedigde zich voor de rechtbank. Dios was de god Pan en patra betekende niet vaderland (patria) maar het was de afkorting van Cleopatra, de naam van zijn siamese kat. Om de verwarring in stand te houden: Arrabal hoorde wegens godslastering vier maanden gevangenisstraf en 10.000 peseta's boete tegen zich eisen. De belediging van het vaderland woog zwaarder: één jaar gevangenisstraf. Niettemin werd hij vrijgelaten omdat hij zou hebben gehandeld 'onder een tijdelijke geestelijke afwijking', zodat hij er met een boete voor zijn 'onverantwoordelijk' gedrag afkwam.

ARRABAL voelt zich in geen enkel opzicht verwant aan de absurdisten. En toch zou men mogen zeggen, dat zijn obsessies opbloeien uit de as van Becketts tot vegeterende wrakken vergane figuren. Plotseling breekt er in deze gemartelde mens de wreedheid van de Spaanse barok door. Niet voor niets gaat zijn belangstelling vooral uit naar die schrijvers, die of van een strakke, nagenoeg mathematische basis uit hun droomwereld bouwen: Lewis Carroll; Franz Kafka, of die een visionaire wereld oproepen als Dostojewski.

Visueel boeien hem de realistische fantasieën van Jeroen Bosch, de muzikale verfijning van Paul Klee, de abstracties van Mondriaan, de bewegelijkheid in de ruimte van Calder. In Spanje – om de verwarring bij te houden – zijn stukken van hem gespeeld door het Teatro de Camera, Los Golliardos te Madrid. Daar inspireert men zich op de dwergen van Velazquez, de zwarte schilderijen van Goya, de dromen van Quevedo, de schrikbeelden van Ramón del Valle-Inclán, volgens wie de kunstenaar de wereld van drie standpunten kan bezien. Een opzien naar boven: geidealiseerd beeld van de werkelijkheid; op gelijk niveau: realisme, en van bovenaf: belachelijk en absurd, want de wereld wordt bekeken door het oog van een dode, die terugblijkt op het leven. Zo is het nagenoeg met Arrabal.

GENEVIEVE SERREAU heeft gezegd, dat hij naakte kindertaal schrijft, zo direct als een steenworp. Een taal zonder schaduw, waarin bij tijden een brok tijdeloze wijsheid doorschijnt. Dat is bij de *Cérémonie pour un noir assassiné*, waar twee mannen met behulp van toneelkostuums hun identiteit zoeken, en de zuiverheid, de onschuld (de neger) vermoorden, zeker het geval. Stellig als het minder 'naturalistisch' wordt geregisseerd als Krijn ter Braak heeft gedaan. *Le Jardin des délices*, waar Arrabal o.a. projecties naar schilderijen van Jeroen Bosch heeft aangegeven, blijkt te sterk te blijven steken in de strikt persoonlijke problema-

tiek van Arrabal. Het schokt, maar het slaat niet door, omdat er geen ruimte blijft voor identificatie.

LODEWIJK DE BOER, muzikaal geassisteerd door Louis Andriessen, heeft er een waarlijk panisch, oorverdovend spektakel van gemaakt met zijn wereldpremière bij Studio. Een bewonderenswaardige prestatie van de regisseur en de acteurs. Een tomeloos geweld, dat verlamt, enerveert, en irriteert. Het is dus stellig niet niets, maar de pathologische obsessie verwijst naar medisch ingrijpen, niet naar een verslagenheid van de toeschouwer, die ruimer perspectieven panisch kan doorbreken, omdat het ook anderen dan de auteur aangaat. Die auteur zoekt naar een 'aapachtig evenwicht' in een obscene, godloze, corrupte, tiranniserende wereld, waar hij mee vecht. Een wereld waar we met kinderlijke onwetendheid in rondlopen. Een wereld vol zorgeloze toeristen, die de zon en de vrolijkheid zoeken aan de Costa Brava, de Costa del Sol, omdat je van de nachtmerries van Arrabal niets merkt. Daarom kunnen Cuba- en Castro-aanbidders hun goedkope, zonrijke vakanties in Spanje doorbrengen en Arrabal bewonderen. Een panische verwarring.

B. STROMAN

MENS EN MENSHEID

BIJ het licht van het evolutionaire inzicht beschouwd, behoeft de enkele mens zich geen radertje zonder betekenis in de maatschappelijke machinerie of de hulpeloze prooi en speelbal van grote, onpersoonlijke machten te voelen. Hij kan zich inspannen om zijn eigen persoonlijkheid te ontwikkelen, om zijn eigen talenten en mogelijkheden te ontdekken, om persoonlijk en met goed gevolg samen te werken met andere individuele mensen, om iets te ontdekken van zijn eigen betekenis. Als hij dat alles doet, verwezenlijkt hij in zijn eigen persoonlijkheid een belangrijk stuk evolutionaire mogelijkheid; hij levert zijn eigen persoonlijke kwaliteit als bijdrage aan het bereiken van de bestemming der mensheid; hij beseft met zekerheid, dat hij van betekenis is in het omvangrijker en duurzamer geheel waarvan hij deel uitmaakt.

JULIAN HUXLEY

Radiolezingen

HILVERSUM II

8 juni 1969, 9.45–10.00 uur: J. M. Dirken: Is men zo oud als men zich voelt?

TELEVISIE UITZENDING

Op maandag, 2 juni a.s. van 22.25–22.55 uur via Nederland II over: Wat zijn de humanisten van plan.
Regie: Wim van der Velden.

Genotmiddelen onder warenwet?

De S.V.H.G. 'Socrates' is een studentenvereniging, waarin door de leden, waaronder veel humanistisch georiënteerden, op ondogmatische grondslag wordt gediscussieerd over de meest uiteenlopende zaken. Er zijn afdelingen in Amsterdam, Leiden, Delft, Groningen en Utrecht. Door de afdelingen worden dispuuten georganiseerd en wekelijks koffietafels voor de leden gehouden. Daarvoor worden regelmatig sprekers uitgenodigd. 'Socrates' houdt zich bezig met vormingswerk en werkt, daar waar mogelijk samen met de Vrijzinnig Christelijke Studenten Bond en de Unie van Katholieke Studenten in Nederland.

OP het afgelopen landelijk najaarscongres is, na diepgaande discussie, de volgende motie aangenomen: 'De S.V.H.G. 'Socrates', in congres bijeen op 16 november 1968 te Drouwerzand, kennis genomen hebbende van de recente wetenschappelijke onderzoeken, die sterke aanwijzingen hebben gegeven in de richting, dat marihuana en hasjes veeleer als genotmiddelen dienen te worden aangemerkt en hun gevolgen verre overtroffen worden door die van alcohol; overwegende, dat het in aanraking komen met de onderwereld, die ook opiaten verkoopt, de gebruiker kan doen overgaan van marihuana en hasjes op gevaarlijke stoffen; overwegende de vele voordelen, die het onder toezicht van de warenwet stellen van marihuana en hasjes zouden opleveren, stelt voor marihuana uit de opiumwet te schrappen en onder te brengen onder de zelfde regeling als alcohol en alcoholica, en gaat over tot de orde van de dag.'

HIERBIJ willen wij graag de volgende opmerkingen maken: 1. Enige van de genoemde recente wetenschappelijke onderzoeken plus nog andere documentatie op psychologisch,

sociologisch en cultureel gebied kunt u vinden in een bijgaande literatuurlijst. 2. In tegenstelling tot wat sommige mensen (die zich niet met altijd even duidelijke argumenten heftig verzetten tegen het gebruik van 'softdrugs' door anderen) beweren, zijn de volgende zaken op wetenschappelijke wijze vastgesteld: a. het roken van marihuana en hasjes leidt niet tot verslaving in de medische zin van het woord; b. het roken van marihuana en hasjes leidt niet tot morfine-, heroïne-, cocaïne- of opiumverslaving; c. marihuana en hasjesgebruik is niet de beslissende factor in het begaan van grote misdrijven; d. jeugdcriminaliteit staat niet in verband met het roken van marihuana en hasjes; e. de publiciteit betreffende de catastrofale gevolgen van het roken van marihuana en hasjes is ongegrond; f. er is geen verband tussen het roken van marihuana en hasjes en seksualiteit en prostitutie.

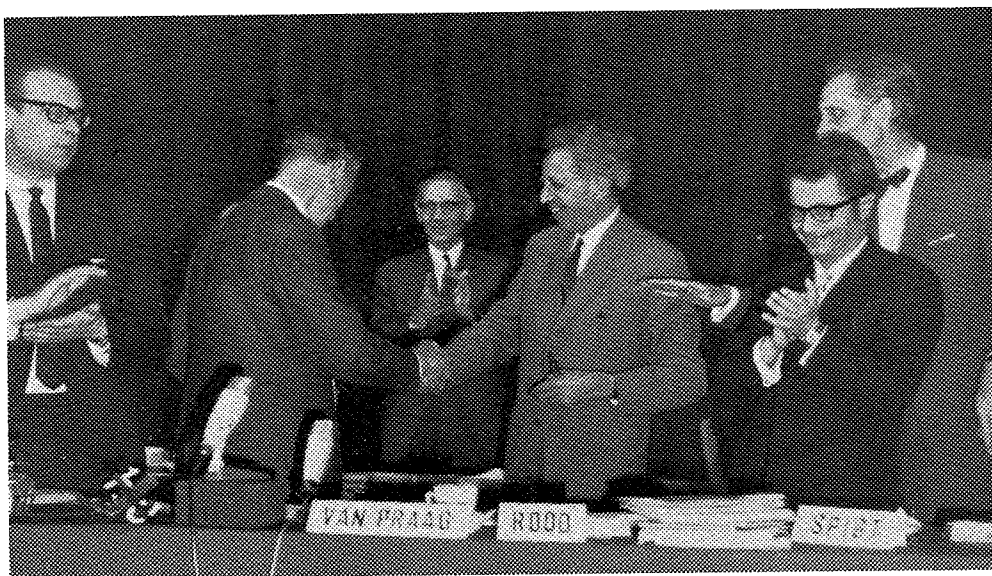
ENIGE VOORDELEN van het onder de Warenwet brengen van marihuana en hasjes: a. de kwaliteit kan gecontroleerd worden; vermenging van hasjes met opium en de verkoop van namaak hasjes kunnen voorkomen worden; b.

prijzbeheersing; c. door lage prijzen verliest de onderwereld zijn greep op de markt en de gebruikers; d. eventuele fiscale voordelen (accijnzen).

AAN Zijne Excellentie de Minister van Justitie verzoekt de Vereniging dringend de wet in de zin van bovenstaande motie te wijzigen. (Brief van 18 april 1969).

Congres 1969. Van Praag neemt afscheid van dr. H. Bongers, oud-redacteur van Mens en Wereld, die als h.b.-lid aftreedt. (foto Verduijn)

Mens en Wereld - No. 11 - 31 mei 1969

DE INDIVIDUELE MENS

OP het eerste gezicht maakt de individuele mens de indruk van een nietig, tijdelijk en onbetekenend wezen, van geen belang in de grootse onderneming der mensheid in haar geheel. Maar de individuele mens heeft in het evolutionaire humanisme, anders dan in sommige andere ideologieën, een grote betekenis. Geheel afgezien van de taak die hij in de samenleving en in haar gezamenlijke ondernemingen vervult, kan hij er door het zo volledig mogelijk verwezenlijken van zijn persoonlijke mogelijkheden aan meehelpen, dat de bestemming der mensheid wordt bereikt. Een krachtige, rijke persoonlijkheid is de unieke, prachtige bijdrage van de enkele mens aan het psychosociale proces. Santayana heeft de centrale gedachte van het evolutionaire humanisme dicht benaderd in woorden van schoonheid en verstand: 'Er is slechts één wereld, de natuurlijke, en er is dienaangaande slechts één waarheid; maar deze wereld bevat een geestelijk leven, dat niet uitziet naar een andere wereld, maar naar de schoonheid en volmaaktheid, die ze zelf suggereert, benadert en mist.'

JULIAN HUXLEY

De Humanistische Stichting Socrates belegt op zondag 8 juni a.s. in de Internationale School voor Wijsbegeerte te Amersfoort een algemene voorjaarsconferentie over

Jeugd in verzet tegen het onderwijs

Het onderwerp zal worden ingeleid door:
Dr. W. Brandenburg, verbonden aan het Pedagogisch Instituut van de Rijksuniversiteit in Groningen, en
Dr. C. E. Vervoort, verbonden aan het Sociologisch Instituut van de Rijksuniversiteit in Leiden.

De conferentie zal worden geleid door Dr. G. Stellinga, rector van de Openbare Scholengemeenschap in Utrecht.

De kosten van deelneming bedragen f 4,- (reductie voor studenten en donateurs van de Stichting).
Een broodmaaltijd kan worden gereserveerd voor f 4,75 p.p.

Inlichtingen worden gaarne verstrekt door het secretariaat van de Stichting, Oudegracht 152 (postbus 114), Utrecht, tel. 030 - 2 46 41.

Zo juist verschenen

HUMANISME

ook uw kijk op het leven?

door C. H. Schonk

Een boekje over het humanisme waarop lang is gewacht. In eenvoudige, heldere taal zet de schrijver de humanistische principes en de humanistische kijk op het leven uiteen.

Het vermogen van de auteur om moeilijke dingen op voor ieder begrijpelijke manier duidelijk te maken, hangt ongetwijfeld samen met zijn eigen levensgeschiedenis. Hij begon op dertienjarige leeftijd als spoeljongen, gaf later leiding aan wetenschappelijke onderzoeken en nam in 1950 de leiding op zich van de humanistische geestelijke verzorging in de arbeiderskampen. Hij heeft veel gespreksgroepen geleid en ook daarmee contact gehouden met de zoekende en vragende mens.

U kunt dit boekje bestellen door storting of overschrijving van f 4,50 op postrekening 30 49 60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht.

ANNONCES:

Nette heer (weduwnaar), functie afd. chef, woonplaats Dubbeldam (bij Dordrecht), in bezit van eigen moderne woning, wenst **kennismaking** met dame, humaniste, met zacht karakter en goede gezondheid, om samen te trachten een harmonisch leven op te bouwen. Leef-

tijd tot 55 jaar. Brieven onder nr. 12 aan administratie Mens en Wereld.

Gezocht door 18 j. meisje, 1e j. soc. academie, **kamer met stookgel.** te Amsterdam, per 1 sept. 1969. Br. N. C. Peters-Dirker, Mgr. Smitstraat 36, Brielle.

HET HUMANISTISCH OPLEIDINGSINSTITUUT

verzorgt de opleiding voor functies in de humanistische beweging. In september a.s. begint een nieuwe cursus voor de scholing van:

A: GEESTELIJKE RAADSLIEDEN B: VORMINGSLEIDERS

De cursus duurt drie jaar. Gedurende twee jaar worden in de periode september tot en met juni colleges gegeven te Utrecht, 's zaterdags om de veertien dagen van 14-18 uur. In het derde jaar valt een stage. De cursus houdt rekening met het feit dat de cursisten doorgaans een dagtaak vervullen.

Vakken zijn: humanistiek, filosofie, andragogie/pedagogiek, groepswork, kennis van het christendom en de bijbel, kennis van de niet westerse religies en sociologie.

Vereisten zijn: een middelbare schoolopleiding en enige jaren voortgezette studie. Leeftijdsgrenzen tussen 25 en 35 jaar. Humanistische gezindheid.

Een commissie van toelating beoordeelt alle aanmeldingen. Mogelijkheden bestaan voor het vervullen van vrijwillige of professionele functies na afloop van de studie.

Cursusgeld: f 400,- gedurende de eerste twee jaar en f 200,- gedurende het derde jaar.

Inlichtingen en aanmeldingen (zo spoedig mogelijk) bij het Instituut, postbus 114, Oudegracht 152, Utrecht, telefoon (030) - 24641.

INDEX-CIJFERS

van de kosten van het levensonderhoud voor gezinnen van hoofd- en handarbeiders (exclusief sociale lasten) volgens opgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

1958	117	
1959	118	stijging 0,85 %
1960	121	„ 2,54 %
1961	123	„ 1,65 %
1962	127	„ 3,25 %
1963	132	„ 3,94 %
1964	140	„ 6,06 %
1965	147	„ 5,00 %
1966	156	„ 6,12 %
1967	161	„ 3,21 %
1968	167	„ 3,73 %
1969	?	

Omdat „Aurora” het kapitaal van alle op Index-Benaderingsvoorwaarden gesloten verzekeringen met de bovengenoemde percentages heeft verhoogd, hebben de verzekerde bedragen hun koopkracht behouden.

Hoe gaat dit verder?

In de brochure „Index-Benadering, Hoe en Waarom” wordt verteld op welke wijze „Aurora” haar verzekerden een zoveel mogelijk waardevaste levensverzekering biedt.

N.V. LEVENSVZERKERING-MAATSCHAPPIJ **Aurora**

Nachtwachlaan 20, Postbus 9200 Amsterdam - Telefoon 78 33 55